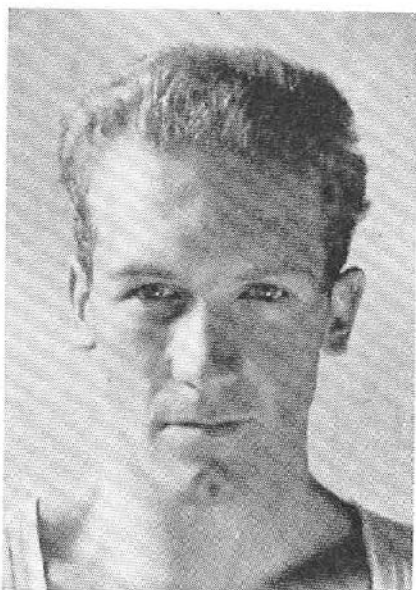

VEČNO ŽIVIM, TRAJNE SPOMENIKE . . .

Junaku Krvavca in Storžiča izpod Pohorja — Miranu Cizlju

UROŠ ŽUPANČIČ

Miran Cizelj

(28. junija letos so Miranu Cizlju člani mariborskega športnega društva Branik, ob 60-letnici svojega dela odkrili spomenik. Pokrovitelj te slovesnosti je bil član CK ZKJ Stane Dolanc.)

V začetku meseca novembra leta 1943 so kurirji tretje kranjske čete Gorenjskega odreda, ki so tedaj aktivno delovali na vzhodni strani reke Kokre, na območju Krvavca, prav tako pa tudi na zahodni strani, na območju Storžiča, Poljane, Tolstega vrha in Križne gore, v Karavankah, pripeljali v štab čete krepkega 28-letnega železničarja, pravega športnika, prostovoljca. Mladenič, poln veselja in poguma, se je z vsem življenjskim žarom vključil v borbo za svobodo. Operativni in politični štab Gorenjskega partizanskega odreda je mladega partizana, ki je prišel iz Avstrije (Rottersburga) prek Gradca in Celovca na Gorenjsko pod Krvavec in Storžič, takoj vključil v tretjo kranjsko četo; prevzel je nalogo operativnega oficirja, sam pa je želel sodelovati tudi s kulturniki v pevskem zboru čete, kajti bil je tudi odličen pevec, baritonist. Takoj pa je postal tudi dopisnik ročnega četnega časopisa »Kovači smo«; urejal je humoristično rubriko. Stari partizani tretje čete in odreda so novinca toplo pozdravili; v svojo sredino pa so ga sprejeli šele, ko so ugotovili, da je ta novak res znani državni reprezentant Miran Cizelj iz Maribora, član Sokola, vrhunski telovadec, odličen odbojkar, igralec namiznega tenisa, državni smučarski prvak v alpskih disciplinah (smuku in slalomu), planinec, plezalec in alpinist, poleg tega pa še nosilec zlatega C znaka med jadralnimi letalci. Miran Cizelj je bil tedaj tudi absolvent beograjske visoke šole za telesno vzgojo (DIF), torej poln odličnih, vrhunskih zmogljivosti, ki so za dobrega partizana in za operativnega oficirja izredno dragocene. Miran Cizelj je bil torej že v začetku svojega partizanstva dragocena pridobitev za partizane v Karavankah, pod Krvavcem in Storžičem. Miran Cizelj je izšel iz visoke šole mariborskih predvojnih komunistov. Vzgojali so ga vzorniki mariborskega revolucionarnega gibanja Milan Apih, Vrunč, Hönn, Mirko Lorgar in drugi. Že z 18 leti, leta 1933, je bil Miran Cizelj skojevcec, kmalu za tem pa tudi vzoren komunist. Miran je postal vzornik, tako rekoč gonilna sila med sokoli, športniki.

Njegova osebna toplina, tovarištvo, je osvajala mladino. Pri gozdovnikih si je kot vrhunski plezalec in alpinist nadel ime »Rdeče kladivo«. Mladi skojevci in komunisti iz njegove sredine so se imenovali »španci«, pozdravljali so se z žvižgi. Intoniranimi z melodijo Internacionale, pozdravljali pa so se dosledno z dvignjeno pestjo ali z dvema prstoma v obliki črke V.

Razgibano Miranovo revolucionarno delo so kmalu opazili. Okupator mu je bil nenehno za petami. Mnoge so izselili ali pa so jih mobilizirali, drugi pa so se umaknili v ilegalo. Miran Cizelj se je zaposlil pri železnici, službo je dobil v Avstriji; še vedno pa je vzdrževal stike s svojimi.

Kot kulturnik in pevovodja čete je skrbel tudi za partizansko pesem; po vrhovih in gozdovih v bližini Kranja, nad Cerkljami, Preddvorom in Tržičem, so odmevale narodne in partizanske pesmi. Repertoar četnega pevskega zbora je bil narodno-partizanski. Peli so pesmi — Kosec koso brusi, Povej črnolaska, Ko so fantje proti vasi šli, Počiva jezero, Mi gremo v napad itd.

Izredna aktivnost Gorenjskega odreda je izzivala okupatorja. V mrzli zimi 1943/44 je odred prezebal v zasedi v strupenem mrazu pri koči nad Veliko Poljano, na sedlu med Storžičem in Tolstim vrhom. Tedaj se je Miran prehladil; dobil je pljučnico. Soborci so ga s Poljane prenesli k zaupnemu kmetu v vas Spodnje Vetrno. Pa je prišel vmes izdajalec.

18. januarja so v vas prišli gestapovci. Mirana niso dobili živega. Počil je en sam strel. Tako je junaško izpolnil svojo oporoko: »Živ jim ne bom prišel v roke!«

Spomin na junaka Kravca in Storžiča izpod Pohorja so počastili 25. junija 1950 na hiši v Spodnjem Vetrnem, kjer je Miran žrtvoval svoje mlado življenje za svobodno domovino, ko mu še ni bilo 29 let.

30. julija istega leta so mu planinci plezalci in alpinisti odkrili na Peči pod mogočnimi stonami Špika, Frdamanih polic, Oltarjev in široke peči doprsni kip. Od leta 1962 pa prireja smučarski klub Branik iz Maribora pri Ribniški koči vsako leto spominsko smučarsko tekmovanje, 29. in 30. julija 1964 pa so českoslovaški plezalci premagali najtežjo plezalno smer v severovzhodnem steburu Špika in jo imenovali — Cizljeva smer; ocenili so jo s težavnostno stopnjo VI in VI+.

MESTNI VRH, LEDENA JAMA, FRIDRIHŠTAJN

PETER VOVK

Grem po poti proti Jelenovem studencu, kjer sta, davno je že tega, hodila Veronika Deseniška in Friderik Celjski. S pretresljivim krikom se oglašajo šoja. Zbudi molk, ki sega vse do vrhov dreves. Opazujem veverico; s tačko obvladuje smrekov storž in ga premetava po mili volji. Gledam pot, obrobjeno z dišečo perlo. Kot bela topla rokavica pokriva tla. Od prednikov lepo speljana, pelje v svet tišine, samote in miru. Tihotapim se naprej, kot človek, ki sluti, da bo zdaj, zdaj nekaj opazil. V kupu preperelih vej je gnezdo; gnezdi palček. Samica prileti, spusti črva v lačno grlo in spet je vse tiho. Umaknem se, lovim stezo. Pozdravi me velika skala, nabita s sovražnostjo. Brezskrbno stoji ob poti pod Mestnim vrhom.

Srečam debelo, visoko, pepelnatosivo bukev. Zdi se mi, da ima nov plašč, sijajnih svetlečih barv. Pa jo je le dež opral. Pozdravi me košata smreka močnih vej. Ravnodušno gleda, pogreznjena v svoje sanje; je kot veliki vratar, ki odpira vrata v drugi svet. Grem naprej in prijazno pokimam. Prišel bo čas, ko te bodo podrli. Zdaj si še tu mogočna in lepa. Dobro spi, ne bom te nadlegoval.

Ogledujem mlado jelko; nechte prebudim srakoperja. Slišim, kako se ščeperi. Pri vzdignem vejo in zagledam gnezdo. Samica odpre kljun, nejevoljno me pogleda. Capljam naprej, tipljem pot pod nogami, rahlo zarisano med drevjem. Pokliče šoja; daruje radost, kakršno pač čutim, ko odkrijem sliko najljubšega slikarja. V vsaj svoji lepoti se prikaže srna z mladico. Ves prevzet stojim za smreko skrit, in gledam. Z vrhov dreves se spuščajo medla svetloba. Objema lesene spomenike, višinske prclome; čudovite barve.

Ogledujem okolico in se sprašujem, od kod se je ta lepota vzela, zrastle in obstala. Mrak je že, tipljem pot z očmi sove. Skovik skovika. S svojim glasom seže v svet noči. Te vrste ptičji glasovi me v nočnem gozdu že od nekdanj mikajo.

Objame me Jelenov studenec. Ugasla in neresnična stoji koča PD Kočevje v sivini. V mraku vidim znane podobe; moji ljubki znanci me pozdravljajo. Za moje oko in uho živi ta svet samo v moji notranjosti. Najdem ključavnico, vtaknem ključ, odprem vrata.